

ÜRETİLMİŞ KİTLİK İSRAİL, GAZZE ŞERİDİ'NDE AÇ BIRAKMA SAVAŞ SUÇUNU İŞLİYOR

Nisan 2024

Fotoğraf: Mohammed Zaanoun, Activestills.

بیتسيلم
BTSELEM
بتسيلم

Nisan 2024'ün başlarında, Gazze Şeridi'nde insani yardım ulaştırmak üzere yolda olan bir World Central Kitchen (WCK) konvoyuna düzenlenen İsrail hava saldırısında kuruluşun yedi çalışanı öldürüldü.

Savaşın başlangıcından bu yana Gazze Şeridi'ndeki insani yardım çalışmalarında kilit rol oynayan kuruluşlardan biri olan WCK, olayın ardından faaliyetlerini durdurdu. Diğer bazı kuruluşlar da çalışanlarının hayatlarından endişe duydukları gerekçesiyle Gazze Şeridi'ndeki faaliyetlerini askıya alacaklarını açıkladı.

Yardım görevlilerinin öldürülmesi, altısı yabancı ülke vatandaşı olan bu kişilerin hayatını kaybetmesi nedeniyle, uluslararası toplumun üst düzey yetkililerinden ve özellikle ABD Başkanı Joe Biden'dan İsrail'e yönelik sert eleştiriler gelmesine yol açtı.

Beyaz Saray tarafından yayımlanan özel bir açıklamada Başkan Biden, İsrail'in sivillere ve Gazze Şeridi'ndeki aç nüfusa "çaresizce ihtiyaç duyulan" yardımları ulaştırmaya çalışan yardım görevlilerine zarar vermemek için yeterince çaba göstermediğini ve bunun "tekil bir olay" olmadığını ifade etti. Tüm bunlar, Uluslararası Adalet Divanı'nın Ocak ayının sonunda aldığı ve İsrail'e Gazze'ye insani yardım girişine izin vermesi yönünde talimat verdiği geçici tedbir kararlarının ardından yaşanmaktadır.

Uluslararası baskıya yanıt olarak, İsrail Savunma Kuvvetleri (IDF) Sözcülüğü ve İşgal Altındaki Topraklardaki Hükümet Faaliyetleri Koordinasyonu (COGAT) dâhil olmak üzere İsraili yetkililer, Gazze Şeridi'ndeki insani koşulları iyileştirmek için çalışacaklarını taahhüt etmiş, bu konuda rakamlar yayımlamış ve hatta Erez Sınır Kapısı'nın yeniden açılacağını ve Gazze'ye girişine izin verilen kamyon sayısının artırılacağını duyurmuştur.

IDF Sözcülüğü, yabancı basına yaptığı açıklamada, "Gazze'ye insani yardım ulaştırılmasını kolaylaştırmaya yönelik çabaların genişletildiğini" dahi ilan etmiştir. İsrail politikasındaki bu değişimin sahadaki gerçekliği nasıl etkileyeceğini belirlemek için henüz çok erkendir.

Ancak bunun açıkça çok az ve çok geç olduğu ortadadır ve yaklaşık altı ay önce savaşın başlamasından bu yana bugün tanık olduğumuz felakete dönüşen insani krizin başlıca sorumlusunun İsrail olduğunu göstermektedir. İsrail, aylar boyunca kendi topraklarında bulunan kara geçiş noktalarından insani yardım girişine izin vermeyi reddetmiş ve böylece Gazze'ye girebilecek yardım miktarını sınırlamıştır.

Uluslararası baskının ardından İsrail kendi toprakları üzerinden yardım girişine izin vermeyi kabul ettiğinde bile, izin verilen miktarlar nüfusun ihtiyaçlarının çok altında kalmıştır.

İsrail hatta Gazze'de ciddi bir beslenme krizi olmadığı yönünde yanlış bir görüntü oluşturmaya çalışacak kadar ileri gitmiştir. Mevcut politika değişikliği, İsrail'i Gazze Şeridi'ndeki açlık krizine ilişkin sorumluluğundan kurtaramaz.

Yakın zamanda duyurduğu "yeni önlemlerin" —ki bunların sahadaki etkilerini, gerçekten uygulanıyorsa bile, değerlendirmek için henüz erkendir— oradaki sivil nüfusun mevcut ihtiyaçlarını karşılayıp karşılayamayacağı da şüphelidir. Bu belgede, Gazze Şeridi'ndeki açlık krizinin mevcut boyutunu, kısa ve uzun vadeli etkilerini, İsrail'in bu konudaki tutumunu ve bu tutumun hukuki sonuçlarını ele alıyoruz.

Bunu yaparken mevcut en güncel veri ve rakamlardan yararlanıyoruz.

Gazze'deki duruma ilişkin uluslararası kuruluşların çeşitli raporlarına ve B'Tselem'in saha

araştırmacıları tarafından toplanan tanıklıklara dayanarak ne yazık ki şu sonuca varıyoruz:

İsrail, aylardır Gazze şeridi'nde uluslararası hukuk kapsamında aç bırakma suçunu işlemektedir.

SON AYLARDA GAZZE şERİDİ'NDEKİ AÇLIĞIN DURUMU

Birleşmiş Milletler öncülüğünde 15'ten fazla uluslararası insani yardım kuruluşunun yer aldığı bir girişim olan IPC raporu, Mart ayının sonlarında yayımlanmış ve Gazze şeridi'nin kıtlığın eşiğinde olduğunu tespit etmiştir.

Bu durum, Entegre Gıda Güvenliği Aşama Sınıflandırması (IPC) kapsamında Aşama 5 anlamına gelmektedir; Gazze sakinlerinin yarısı felaket düzeyinde gıda güvensizliği yaşamaktadır.

Kabul edilen uluslararası standarda göre bir bölge;

Hanelerin en az %20'sinin aşırı gıda açığı yaşadığı,

Çocukların en az %30'unun ağır yetersiz beslenmeden muzdarip olduğu

durumlarda kıtlık içinde kabul edilmektedir. Rapora göre, şubat ve Mart 2024 döneminde Gazze şeridi'nin tamamı açlık ölçeğinde Aşama 4 seviyesindeydi.

Bazı haneler ise hâlihazırda Aşama 5 düzeyinde akut gıda güvensizliği yaşamaktaydı:

Kuzey Gazze'de hanelerin %55'i,

Orta Gazze'de hanelerin %25'i,

Güney Gazze'de hanelerin %25'i.

Raporda ayrıca durumun önümüzdeki aylarda daha da kötüleşeceği öngörölmüş ve şu tahminlerde bulunulmuştur:

Kuzeydeki hanelerin %70'inin,

Orta Gazze'deki hanelerin %50'sinin,

Güneydeki hanelerin %45'inin

Aşama 5 seviyesine ulaşacağı belirtilmiştir. Benzer rakamlar ve uyarılar son haftalarda;

Dünya Sağlık Örgütü (WHO),

USAID,

Human Rights Watch,

Dünya Gıda Programı (WFP),

Küresel Beslenme Kümesi (Global Nutrition Cluster)

ve diğer uluslararası insani yardım yetkilileri tarafından da yayımlanmıştır. Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi'ne (OCHA) göre, Mart 2024 itibarıyla Gazze'de:

2,2 milyon kişi (neredeyse nüfusun tamamı) Aşama 3 veya daha kötü düzeyde gıda güvensizliği yaşamaktaydı,

1,17 milyon kişi Aşama 4 seviyesindeydi,

Yaklaşık yarım milyon kişi ise en yüksek gıda güvensizliği seviyesi olan Aşama 5 durumundaydı.

“Burada ne yiyecek var ne de su. Aslında burada hiçbir şey yok. Pazarda da yiyecek bulamıyorsunuz; ne konserve, ne un ne de pirinç. Arpa bile kalmadı. Bazen yol kenarlarında ya da tarlalarda yetişen ebegümecini bulabiliyoruz ve topluyoruz. Ateş yakmak için karton ya da odun bulabilirsek onu suda pişirip yiyoruz. Böylece bir iki gün idare ediyor ve en azından geceleri biraz daha iyi uyuyabiliyoruz. Eskiden ebegümecini yılda belki bir kez yedik; şimdi ise neredeyse tek gıda kaynağımız oldu. Son dört gündür açlıktan hiç uyuyamadık. Tek bir şey bile yemedik. Hiç yiyecek bulamadık. Yaptığım tek şey sürekli yiyecek aramak. Geceleri de başka bir şey düşünmüyorum. Kamptaki herkes açlıktan solgun durumda ve ayakta durmakta bile zorlanıyor.” Khamis el-A'raj, 52 yaşında, el-Feluca Yerinden Edilmiş Kişiler Kampı.

Nisan ayının başlarında, Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Ajansı'nın (USAID) başkanı Samantha Power, Kuzey Gazze'de kıtlığın zaten yaşanmakta olduğu değerlendirmesinde bulundu.

Bu değerlendirme, ABD Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komitesi'nde yapılan bir oturum sırasında dile getirildi. Bu açıklama, açlık krizinin giderek derinleştiğine dair aylarca süren uyarıların ardından, bir ABD yetkilisinin Gazze'de kıtlığın fiilen mevcut olduğunu ilk kez açıkça ifade etmesi oldu.

Birçok yetkili sahadaki etkileri rapor etmektedir. Kuzey Gazze'de çocuk sağlığına odaklanan tek sağlık tesisi olan Kemal Advan Hastanesi'ni ziyaret eden uluslararası tıp ekipleri, tam anlamıyla bir insani felaket yaşandığını bildirmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü Genel Direktörü, açlık nedeniyle hastanede 10 çocuğun hayatını kaybettiğini açıklamıştır. OCHA, savaşın başlamasından bu yana Gazze Şeridi'nde 28'i çocuk olmak üzere 32 kişinin yetersiz beslenme veya susuzluk nedeniyle öldüğünü bildirmiştir.

Ayrıca Kuzey Gazze'de iki yaşın altındaki çocukların yaklaşık %16'sının, Refah'ta ise %5'inin ağır yetersiz beslenmeden muzdarip olduğu rapor edilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü ayrıca Gazze'deki tüm hanelerin ciddi gıda kıtlığı nedeniyle öğün atladığını, yetişkinlerin çocuklarının yiyebilmesi için kendi paylarından vazgeçtiğini belirtmiştir.

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'nun (UNICEF) yayınladığı insani durum raporunda, 29 Şubat ile 6 Mart arasındaki hafta boyunca UNICEF yardım hattına gıda eksikliği veya açlıkla ilgili

1.000'den fazla çağrı geldiği, bunların büyük bölümünün Kuzey Gazze'den yapıldığı ifade edilmiştir.

“Yazan kas hastalığıyla doğdu ve Gazze ile Kudüs'teki hastanelerde tedavi gördü. Son dört yılda fizyoterapi aldı ve onu özel bir diyetle besledik. Bu sayede normal bir hayat sürebiliyordu.

[...]

Yazan'ın ihtiyaç duyduğu yiyecekleri bulamadık; ne yumurta ne de meyve veya sebze. Bunlar neredeyse hiç bulunmuyordu; bulunanları da satın alacak gücümüz yoktu. Bölgeye çok az yardım ulaşıyordu. Yardımların çoğu konserve gıda ve tahıldan oluşuyordu. Bunun dışında çoğunlukla ekmek ve çay tüketiyorduk. Öğle vakitlerinde ona irmik lapası hazırlıyorduk ve taze süt bulmak imkânsız olduğu için süt tozu kullanıyorduk. Bazen onun için irmik bulabilmek amacıyla Refah'a kadar gidiyordum; bulamadığım zamanlarda ise helva satın alıyordum. Savaştan önce kullandığı ilaçları da temin edemedik ve elbette fizyoterapi de alamadı. Su yoktu, elektrik yoktu ve her yer kir içindeydi. Yetersiz beslenme nedeniyle bütün çocuklarımızın mide rahatsızlıkları vardı. Savaştan önce Yazan 15 kilo ağırlığındaydı ve hızla kilo kaybediyordu. Otuz beş gün önce onun için ilaç, daha sağlıklı yiyecekler ve daha temiz bir ortam bulabilmek umuduyla Refah'a taşınmaya karar verdik.

[...]

Ancak Refah'ta bile Yazan için ne ilaç ne de uygun gıda bulabildik ve durumu giderek kötüleşti. Onu Ebu Yusuf en-Neccar Hastanesi'ne götürdüm. Doktorlar muayene ettikten sonra yetersiz beslenme ve ciddi kilo kaybı nedeniyle hastaneye yatırılması gerektiğini söylediler. Ayrıca göğsünde balgam birikmişti. Ona damar yoluyla besin verdiler, solunum tedavisi ve oksijen uyguladılar, fakat durumu kötüleşmeye devam etti.

2 Mart 2024'te ona temiz kıyafetler götürdüm. Üzerini değiştirirken ona baktım ve içim parçalandı. Bir deri bir kemik kalmıştı. Ağırlığı yarıya düşmüştü.

3 Mart günü saat 04.00'te eşim beni aradı ve Yazan'ın hayatını kaybettiğini söyledi. Hemen hastaneye gittim. Ona sarıldım.” Şerif el-Kafarneh, 31 yaşında, Refah'taki yerinden edilmiş kişiler kampı.

Dünyanın çeşitli yardım kuruluşlarından gönüllülerden oluşan bir acil tıbbi müdahale ekibi, akut yetersiz beslenme nedeniyle enfeksiyonlardan ölen hastalar olduğunu bildirmiştir. Gazze Şeridi'ndeki hastanelere ulaşan yardım çalışanları, yiyecek ve suya umutsuzca ihtiyaç duyan, bitkin ve aç sağlık ekipleriyle karşılaşmaktadır.

Hastane hastaları — kanser veya diyabet gibi kronik rahatsızlıklara sahip kişiler, ağır yaralanmalardan, ameliyatlardan ve çatışmalar nedeniyle uzuv kayıplarından sonra iyileşmeye çalışan kişiler ile yakın zamanda doğum yapmış kadınlar ve yeni doğan bebekler — iyileşme süreçlerini engelleyen açlıkla karşı karşıyadır. İsrail Ulusal Gıda Güvenliği Konseyi Başkanı Prof. Roni Strier, yakın zamanda Gazze'deki gıda güvenliği durumuna ilişkin yaptığı açıklamada şunları söylemiştir:

“Dünya Bankası, Dünya Sağlık Örgütü ve Dünya Gıda Programı gibi sürekli çalışma ilişkilerimiz bulunan uluslararası kuruluşlardan; ayrıca uluslararası yardım örgütlerinden ve küresel basından gelen sağlam tanıklıklar bulunmaktadır. Bu tanıklıklar, yerel nüfusun aşırı açlığını da içeren olağanüstü bir insani felaket yaşandığını ortaya koymaktadır.”

AÇLIĞIN NÜFUSUN SAĞLIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Yetersiz beslenme, özellikle çocuklarda hastalıklara ve enfeksiyonlara karşı duyarlılığı artırabilir;

ayrıca bu hastalık ve enfeksiyonların ölümlerle sonuçlanma ihtimalini de yükseltebilir.

Bu durum, mevcut hastalıklar ve yaralanmalardan iyileşme süresini önemli ölçüde uzatmakta ve uzun vadeli sağlık sorunlarının ortaya çıkma olasılığını artırmaktadır. Gazze’de, yetersiz beslenme ile mevcut hastalıkların birleşimi nedeniyle çocuklar arasında hâlihazırda yüksek bir ölüm oranı bulunmaktadır.

“Çadırda dokuz kişiyiz; su, elektrik ve ilaç yok, yiyecek ise neredeyse hiç yok. Buradaki hayat bir felaket gibi. Çölde, insan yaşamına uygun olmayan koşullarda yaşıyoruz. İçilebilir su bulmak, hatta temizlik için su bulmak bile çok zor. Yıkama imkânı yok, çamaşır da yıkayamıyoruz. Sıcak giysilerimiz olmadığı için çok üşüyoruz. Burada her yerde böcek var; sivrisinekler, sinekler ve sürüngenler. Hepimiz çok kilo verdik ve sürekli güçsüz ve bitkin hissediyoruz. Geceleri neredeyse hiç uyuyamıyoruz. Çocuklarımızın sağlık sorunları var. Kinan’ın kalsiyum eksikliği bulunuyor ve ayda bir kez iğne olması gerekiyor. Savaş boyunca bu iğneleri yalnızca iki kez yaptırabildim; çünkü aylık 30 şeker (yaklaşık 8 ABD doları) tutuyor ve bunu bile karşılayamıyoruz.

[...]

Muhammed hepatit hastası ve bunun bir tedavisi yok. Sağlıklı bir beslenme düzenine uyması gerekiyor, ancak biz ona bunu sağlayamıyoruz.” Fatimah Baker, 37 yaşında, Refah’taki yerinden edilmiş kişiler kampı.

Kısa vadede yıkıcı etkilerinin yanı sıra, açlığın uzun vadede de son derece ağır sonuçları bulunmaktadır. Yetersiz beslenme ve bunun yan etkileri, özellikle yaşamın ilk iki yılında çocukların nörolojik ve bilişsel gelişimi üzerinde geniş kapsamlı sonuçlar doğurmaktadır. Düşük doğum ağırlığıyla dünyaya gelen bebekler ve yetersiz beslenmeden muzdarip çocukların zekâ düzeyleri daha düşük olmakta; akademik performansları ve başarıları da daha geride kalmaktadır. Açlık ayrıca çocuklarda davranışsal ve psikolojik sorunların artmasına önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır.

Bunun yanı sıra, yaşamın ilk yıllarındaki yetersiz beslenme kas-iskelet sisteminin gelişimini ve bağırsak bakterilerinin oluşumunu olumsuz etkilemektedir. Bağırsak bakterilerinin yetersiz gelişmesi ise ileri yaşlarda kronik hastalık riskini artırmaktadır.

Hamilelik dönemindeki yetersiz beslenme bilişsel gelişimi engellemekte ve ilerleyen yaşlarda diyabet ile obezite riskini artırmaktadır. Açlık ve yetersiz beslenme, gelecekteki nesillerde sağlık bozukluklarının gelişmesine de katkıda bulunabilmektedir. Bunlar arasında kalp ve damar hastalıkları, diyabet, obezite ve tüberküloz gibi bulaşıcı hastalıkların ve enfeksiyonların aktarılmasına yönelik artmış eğilim de yer almaktadır.

İNSANİ YARDIMIN TAŞINMASI VE DAĞITILMASINDAKİ ZORLUKLAR

Altı aylık çatışmalar ve aralıksız bombardımanın ardından (yıllardır süren abluka ve sık tekrarlanan askerî operasyonların üzerine), Gazze’de gıda yetiştirmek ya da yerel olarak üretilen ürünlere dayalı gıda üretmek için neredeyse hiçbir imkân kalmamıştır. Gazze’nin tarım alanlarının büyük bir bölümü bombardımanlarda tahrip edilmiş, geriye kalan alanlar ise topçu ateşine maruz kaldıkları için Filistinli çiftçiler açısından hâlâ tehlike arz etmektedir.

Gıda üretim sektörünün tüm kolları ağır hasar görmüş; İsrail bombardımanlarının yol açtığı geniş çaplı yıkım, gıda üretim tesislerini, fırınları, gıda depolarını ve pazarları neredeyse tamamen işlevsiz

hâle getirmiştir. Buna ek olarak, evlerinden edilen yüz binlerce insanın temiz akan suya ve yemek pişirmek için gerekli malzeme ve imkânlara erişimi çok sınırlıdır ya da hiç yoktur.

B'Tselem'e verilen tanıklıklar, Gazze Şeridi'nde hâlâ bulunabilen gıda ve diğer ürünlerin fiyatlarının yüzlerce hatta daha fazla oranda arttığını ve nüfusun büyük çoğunluğunun karşılayamayacağı düzeyde fahiş maliyetler oluşturduğunu göstermektedir.

Bu sarsıcı koşullar altında, İsrail'in İşgal Altındaki Topraklardaki Hükümet Faaliyetleri Koordinasyonu'nun (COGAT) Gazze'de yiyeceklerle dolu tezgâhların fotoğraflarını tekrar tekrar paylaşması tepki çekicidir.

Tanıklıklarda belirtilen fiyatlar göz önüne alındığında, bunun İsrail ordusunun Gazze'de yeterli gıda bulunduğu izlenimini yaratmaya yönelik bir girişim olduğu açıktır; oysa gerçeklik tamamen farklıdır.

"Savaştan önce 30 şekele (yaklaşık 8 ABD doları) satılan bir çuval unun fiyatı 600 şekele (yaklaşık 168 ABD doları) çıktı. Günde tek öğün yemekle idare etmek zorunda kaldık ve bazı günler hiç yemek yiyemedik. Bazen komşular bize biraz su ve yiyecek veriyordu. Silah sesleri ve bombardımanlar nedeniyle yiyecek temin etmek için dışarı çıkmak da çok tehlikeliydi.

[...]

Her 10-15 günde bir su dağıtılıyor ve bazen un bulup pide yapabiliyoruz; ancak çoğu zaman gerçekten yiyecek hiçbir şeyimiz olmuyor. Son bir ayda günde bir öğünden daha az yemek yedik. Açlık nedeniyle eşim dokuz aylık oğlumuz Yamen'i neredeyse emziremiyor ve bebek maması da hiçbir yerde bulunmuyor. Kısa süre önce 40 şekele (yaklaşık ABD doları X) bir kilo hurma satın almayı başardık ve bu hayatta kalmamıza yardımcı oldu. Elimize ne geçerse onunla yaşamaya çalışıyoruz; biraz pirinç, öğüttüğümüz biraz mısır ve ayrıca normalde çiftlik hayvanlarını beslemek için kullanılan arpa. Arpanın fiyatı da aşırı derecede arttı. Şimdi arpa bile tükendi ve insanlar kuş ve tavşan yemlerini öğütmeye başladı. Ama onlardan da çok az kaldı. İnsanlar için de hayvanlar için de yiyecek yok." İbrahim el-Gandur, 38 yaşında, Gazze Şehri.

Gazze Şeridi sakinleri artık gıda temin etmek için neredeyse tamamen devletler ve uluslararası kuruluşlar tarafından sağlanan yardımlara bağımlı hâle gelmiştir. Ancak yardım kamyonları Gazze içindeki varış noktalarına ulaşana kadar uzun ve son derece zorlu bir süreçten geçmektedir. Yardım malzemelerinin büyük bölümü Mısır'ın el-Ariş kentinde depolanmaktadır. Buradan, Gazze Şeridi'nin güneyinde bulunan yalnızca iki sınır kapısından biri kullanılarak kamyonlarla Gazze'ye taşınmaktadır. Bu sınır kapılarına ulaşım zor ve zaman alıcı olup, yol boyunca çok sayıda durak bulunmaktadır.

Kamyonların yükleri birçok kez denetlenmektedir; genellikle hem Refah Kapısı'nda hem de Nitzana veya Kerem Şalom'da kontroller yapılmakta ve bu durum ciddi gecikmelere yol açmaktadır. Yükler sınır kapılarında boşaltılmakta, ardından başka kamyonlara yüklenerek Gazze içindeki depolama tesislerine taşınmaktadır. Daha sonra yardımlar, İsrail ile koordinasyon hâlinde Gazze'nin farklı bölgelerine dağıtılmaktadır.

İsrail'in uyguladığı kısıtlamalar ve İsrail bombardımanlarının altyapıda yol açtığı ağır tahribat nedeniyle yardımların yalnızca küçük bir kısmı Kuzey Gazze'ye ulaşabilmektedir. Verilerin de gösterdiği gibi, insani durumun genel olarak ve özellikle açlık açısından en ağır olduğu bölge Kuzey Gazze'dir.

Sahadaki insani yardım çalışmalarının önündeki çok sayıdaki engel nedeniyle, yardımların hava ve

deniz yoluyla ulaştırılmasına yönelik girişimler ve planlar hız kazanmıştır. Gazze kıyılarında kurulan deniz yardım koridoruna ek olarak, Nisan ayı başına kadar dokuz ülke (Ürdün, Mısır, ABD, Birleşik Arap Emirlikleri, Almanya, Hollanda, Belçika, Fransa ve Singapur), Gazze Şeridi üzerinde uçan kargo uçaklarından havadan yardım bırakma izni almıştır.

Bu yöntemler İsrail'in karmaşık bürokratik süreçlerini aşmaya yardımcı olmaktadır; ancak uzmanlar bunların kamyonlarla taşınan yardımlara kıyasla yavaş, pahalı ve miktar bakımından son derece sınırlı olduğunu belirtmektedir. Filistin medyasına göre, havadan bırakılan yardımlar aynı zamanda zarara ve yaralanmalara da yol açmış, Mart ayının başından bu yana beş kişinin ölümüne neden olmuştur.

Sanki İsrail'in, yarattığı krize yönelik insani müdahalenin önüne koyduğu sayısız engel yeterli değilmiş gibi, İsrail aynı zamanda hayatta kalma mücadelesi veren nüfusa yardımın etkili bir şekilde dağıtılmasını da zorlaştırmaktadır.

Örneğin, yardımların toplanması ve dağıtılmasında kritik bir rol oynayan Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistin Mültecilerine Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) ile ilgili olarak, çatışmaların başlangıcından bu yana İsrail, bazı çalışanlarının 7 Ekim'de Hamas'ın İsrail'e düzenlediği saldırıya katıldığı iddialarını gerekçe göstererek UNRWA'nın faaliyetlerini kısıtlamaya ve hatta kurumu Gazze Şeridi'nden çıkarmaya yönelik adımlar atmıştır.

Bu adımlar, kurumun üstlendiği çok sayıdaki sivil ve insani görevi yerine getirebilecek başka hiçbir kuruluş bulunmamasına rağmen atılmaktadır.

UNRWA ve önde gelen çok sayıda insani yardım kuruluşu, İsrail'in aylardır hukuki ve ahlaki yükümlülüklerini yerine getirmediğini ve fiilen yalnızca sınırlı ve azaltılmış düzeyde beslenme yardımı sağladığını; bunun da mevcut açlık düzeyini karşılamaktan çok uzak olduğunu belirtmektedir.

Gazze Şeridi'nde giderek artan açlığa ilişkin veriler de bu iddiaları doğrulamaktadır.

Mart ayında Avrupa Birliği Dış Politika Yüksek Temsilcisi Josep Borrell, İsrail'in açlığa neden olduğunu ve aç bırakmayı bir savaş yöntemi olarak kullandığını söylemiştir. İsrail ayrıca Gazze'ye erişim sağlamak isteyen yardım çalışanlarına vize vermemekte ve hatta bu başvuruları reddetmekle övünmektedir.

İsrail Devleti ise kendi payına, durumla ilgili sorumluluğu reddetmekte ve diğer iddiaların yanı sıra yardım konvoylarının engellenmesinden ve yardımların çalınmasından Hamas'ın sorumlu olduğunu ileri sürmektedir. Bu iddialar doğrulanmış olsun ya da olmasın, işgal altındaki nüfusun insani ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tüm önlemleri alma sorumluluğu İsrail'e aittir.

"Durumumuz çok zor. Artık tamamen yardımlara bağımlıyız, fakat yeterli yiyecek yok. Burada satın alınabilecek tek şey pahalı konserveler ve tahıllar. Sağlıklı hiçbir yiyecek yok. Aylardır sebze ve meyve görmedik. Bunlar çok nadir bulunuyor ve çok pahalı. Et ise söz konusu bile değil. Nasıl görüldüğünü bile neredeyse hatırlayamıyorum. Mağazalara et geldiğinde kilosu 120 şekele (yaklaşık 32 ABD doları) satılıyor. Yumurtalar da çok nadir bulunuyor ve bir paketinin fiyatı 100 şekel." Hanan Ebu Rabi', 30 yaşında, Refah'taki yerinden edilmiş kişiler kampı.

İsrail'in koyduğu engeller de dâhil olmak üzere çok sayıdaki engeli aşmayı başaran yardım sevkiyatları, bazen Gazze'de faaliyet göstermeyi sürdüren İsrail savaş makinesiyle karşı karşıya kalmaktadır.

Mart ayının ortalarında, Filistin Sağlık Bakanlığı'nın bildirdiğine göre, Gazze kentindeki Kuveyt Meydanı'nda yardım almak için toplanan kalabalığa İsrail Savunma Kuvvetleri'nin (IDF) ateş açması sonucu en az 21 kişi öldü, 150 kişi yaralandı.

Benzer bir olay daha önce, Şubat ayının sonlarında yaşanmıştı. O zaman da binlerce kişinin Gazze kentindeki er-Reşid Caddesi'ne ulaşan yardım kamyonlarına yönelmesi sırasında 100'den fazla kişi hayatını kaybetmiş, 700'den fazla kişi yaralanmıştı.

İsrail, ölümlerin büyük bölümünün kamyonların kendisinden ve yaşanan izdihamdan kaynaklandığını, askerlerin ise ateş açma kurallarına uygun hareket ettiğini ileri sürdü. Buna karşılık Filistin Sağlık Bakanlığı, yaralanmaların önemli bir kısmından silahlı ateşin sorumlu olduğunu açıkladı.

B'Tselem'e ulaşan tanıklıklar da aynı yöndeydi.

"Ama 29 Şubat 2024'te en-Nablusi Meydanı'nda yaşananları asla unutmayacağım. Un çuvaları almak için binlerce kişiyle birlikte oraya gittim. Kamyonlara yaklaştığımızda yoğun ateş altına girdik. Ateş sonucu çok sayıda kişi yaralandı, bazıları ise öldürüldü. Gördüklerimiz şok ediciydi. Dehşet vericiydi. Kan unun içine karıştı ve 'kana bulanmış ekme' sözü gerçeğe dönüştü. İnsanlar sadece aileleri için yiyecek almak amacıyla oraya gitmişti. Bazıları yaralı olarak geri döndü, bazıları ise hiç geri dönmedi. Benim tek istediğim, Kuzey Gazze'de hepimizi öldüren bu açlıktan kurtulmak. Hiç olmazsa burada uzun zamandır açlıktan kıvranan çocukları kurtarın." Ahmed Ebu Ful, 40 yaşında, Cebaliye Mülteci Kampı.

AÇ BIRAKMA SAVAŞ SUÇU

Uluslararası insan hakları hukuku, aç bırakmaya ilişkin genel bir yasak içermektedir. Bu yasak, devletlerin, insanlar kendi toprakları dışında yaşıyor olsalar bile, onların gıdaya erişimini engelleyecek tedbirler almasını da kapsamaktadır.

Aç bırakmanın bir savaş yöntemi olarak kullanılmasının yasaklanması, savaş hukukunda yer alan savaş zamanlarında sivil nüfusun korunmasına ilişkin genel yükümlülükten ve buna bağlı olarak nüfusun hayatta kalması için gerekli olan unsurlara zarar verilmesinin yasaklanmasından kaynaklanmaktadır.

Aç bırakmaya ilişkin somut ve cezai nitelikteki yasak, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (UCM) Roma Statüsü'nde düzenlenmiştir.

Sivillerin aç bırakılmasının bir savaş yöntemi olarak kullanılması, Statü'de bir savaş suçu olarak tanımlanmış olup, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin soruşturma ve kovuşturma yetkisine girmektedir.

Roma Statüsü'nde aç bırakma suçu şu şekilde tanımlanmaktadır:

"Sivilleri, hayatta kalmaları için vazgeçilmez olan nesnelere mahrum bırakmak suretiyle, yardım malzemelerinin ulaştırılmasını kasten engellemek de dâhil olmak üzere, aç bırakmayı bir savaş yöntemi olarak kasıtlı biçimde kullanmak..." (Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü, md. 8(2)(b)(xxv))

Bu suç dört unsurdan oluşmaktadır:

Fiil (eylem),

Kast,

Bağlam,

Bağlamın farkında olma.

Bu dört unsurun tamamı mevcutsa suç işlenmiş sayılır.

Aşağıda, son aylarda Gazze Şeridi'nde İsrail'in eylemleri hakkında bilinenler ışığında bu dört unsur kısaca incelenmektedir.

1. Yasaklanan fiil, nüfusun hayatta kalması için vazgeçilmez olan unsurlardan mahrum bırakılmasıdır (veya bunların kasten yetersiz miktarlarda sağlanmasıdır).

Hayatta kalmak için gerekli olan unsurlar çeşitli olabilir ve somut koşullara bağlı olarak farklı öğeleri içerebilir. Hayatta kalmak için gerekli unsurlara erişimi dolaylı olarak etkileyen eylemler de sonuçta bu erişimin engellenmesine katkıda bulunuyorsa, aç bırakma kapsamında değerlendirilebilir.

Belirtildiği üzere İsrail, aylar boyunca Gazze Şeridi'ne ve özellikle Kuzey Gazze'ye gerekli ölçekte insani yardımın, gıda ve ilaçların girişini engellemiştir. Çatışmalar sırasında İsrail'in neden olduğu yıkım, yerel gıda üretimi veya üretim için gerekli hammaddelerin temin edilmesi imkânını neredeyse tamamen ortadan kaldırmıştır. Bu koşullar altında nüfusun beslenmesi neredeyse tamamen dış yardımlara bağımlı hâle gelmiştir ve bu yardımlar İsrail'in kontrolü altındadır.

Yukarıda açıklandığı gibi İsrail, Gazze Şeridi'ne yeterli miktarda yardım girişine izin vermeyerek ve yardımın, kontrolü altında olduğunu belirttiği bölgelere dahi güvenli şekilde ulaştırılmasını garanti etmeyerek bu konudaki yükümlülüklerini yerine getirmemektedir.

2. İkinci unsur, aç bırakmanın bir savaş yöntemi olarak kasıtlı biçimde kullanılmasıdır; yani askerî bir avantaj elde etmek veya düşmanı zayıflatmak amacıyla kullanılmasıdır.

Bu yasa, açlığa yol açtığı bilinen ve savaş çabalarına hizmet etmesi amaçlanan eylemleri kapsamaktadır. Dolayısıyla aç bırakma tanımına giren eylemler bakımından, sivil ölümleri veya yaygın yetersiz beslenme gibi bir sonucun doğrudan meydana gelmiş olması şart değildir. İsrail'in askerî avantaj elde etmek amacıyla açlığı kullandığı yönündeki niyet, üst düzey siyasetçiler ve askerî komutanlar tarafından yapılan açıklamalarda görülmektedir. Bu açıklamalarda, Gazze Şeridi sakinlerine gıda ve su verilmemesinin İsrail'in savaş yöntemlerinin bir parçası olduğu ifade edilmiştir.

Örneğin savaş kabinesinin üyesi olan ve Gazze'deki savaş sırasında İsrail politikasını yönlendiren en üst düzey karar alma mekanizmasında yer alan Savunma Bakanı Yoav Gallant, gıda ve suyun kesilmesinin savaşın bir parçası olduğunu açıkça belirtmiştir:

"Gazze Şehri'ne tam kuşatma uyguluyoruz. Elektrik yok, yiyecek yok, su yok, yakıt yok. Her şey kapalı. Canavarlarla savaşıyoruz ve buna göre hareket ediyoruz."

Ulusal Güvenlik Bakanı Itamar Ben Gvir ise İsraili rehinelere serbest bırakılması çabalarını Gazze'ye insani yardım girişinin engellenmesine bağlamıştır:

"Hamis elindeki rehinelere serbest bırakmayı reddettiği sürece Gazze'ye girmesi gereken tek şey yüzlerce ton hava kuvvetleri patlayıcısıdır; bir gram insani yardım değil."

Dışişleri Bakanı Yisrael Katz ise şöyle demiştir:

"Yıllarca Gazze'ye elektrik, su ve yakıt sağladık. Bize teşekkür etmek yerine binlerce canavar

göndererek bebekleri, kadınları ve yaşlıları katlettiler, tecavüz ettiler ve kaçırdılar. Bu nedenle su, elektrik ve yakıt tedarikini durdurma kararı aldık. Şimdi yerel elektrik santrali çöktü ve Gazze'de elektrik yok. Hamas'ın İsrail ve dünya için oluşturduğu tehdit ortadan kaldırılıncaya kadar kuşatmayı sıkılaştırmaya devam edeceğiz. Geçmiş, geleceğin nasıl olacağını belirlemeyecek.”

İsrail'in eylemlerinin açlığa yol açtığı farkında olup olmadığı konusuna gelince; İsraili yetkililerin, Gazze Şeridi'nde ve özellikle Başbakan Netanyahu'nun ifadesiyle İsrail tarafından “fethedildiğini” söylediği kuzey bölgelerinde gelişen açlığın farkında olduklarına dair hiçbir şüphe yoktur.

Bu farkındalık, uluslararası kuruluşlar tarafından yayımlanan çok sayıdaki rapor ve istatistiklerin yanı sıra, Gisha öncülüğündeki çeşitli İsraili insan hakları örgütlerinin İsrail Yüksek Mahkemesi'ne yaptığı başvurulardan kaynaklanmaktadır.

Buna ek olarak İsrail, Gazze'ye yıllardır abluka uygulamaktadır ve bu politikanın bir parçası olarak Gazze'nin “ekonomik ihtiyaçları” konusunu da ele almış; nüfusun asgari düzeyde hayatta kalabilmesi için gerekli ihtiyaçları hesaplamıştır.

3.Suçun işlenebilmesi için gerekli bağlamın uluslararası nitelikte bir silahlı çatışma olması gerekir.

Gazze Şeridi'ndeki çatışmaların uluslararası nitelikte bir silahlı çatışma olduğu konusunda herhangi bir ihtilaf bulunmamaktadır.

4.Failin, söz konusu çatışmayı oluşturan bağlamın ve koşulların farkında olması gerekir.

Bu konuda da herhangi bir ihtilaf bulunmamaktadır; çünkü savaş ilan edilmiş olduğundan, İsraili yetkililerin silahlı bir çatışmanın varlığından haberdar oldukları açıktır. Uluslararası kuruluşların raporlarından ve saha araştırmacılarımızın topladığı tanıklıklardan B'Tselem'in elde ettiği bilgiler ışığında, uluslararası ceza hukukunda aç bırakmayı savaş suçu hâline getiren unsurlar incelendiğinde, İsrail'in aylardır bu savaş suçunu işlediği sonucuna ulaşılmaktadır.

Uluslararası hukuk uyarınca, aç bırakma gibi savaş suçu sayılan ağır suçların, bunları işleyen kişiler açısından bireysel cezai sorumluluk doğurabileceğini hatırlatırız.

Roma Statüsü'nün 27. maddesi, devlet başkanı sıfatı veya kişinin bakanlık ya da başka bir görev nedeniyle sahip olabileceği herhangi bir dokunulmazlıktan bağımsız olarak bireysel cezai sorumluluğun uygulanacağını hükme bağlamaktadır.

Roma Statüsü'nün 28. maddesi ise askerî komutanların ve fiilen yetki sahibi sivil üstlerin kişisel sorumluluğunu düzenlemektedir.

“Bir askerî komutan veya fiilen askerî komutan olarak hareket eden kişi, etkin komutası ve kontrolü altında ya da duruma göre etkin yetki ve kontrolü altında bulunan kuvvetler tarafından Mahkemenin yargı yetkisine giren suçların işlenmesinden, bu kuvvetler üzerinde gerektiği şekilde kontrol sağlamaması sonucu bu suçların işlenmesi hâlinde cezai sorumluluk taşır.”

Bu sorumluluk aşağıdaki üç durumdan herhangi birinde komutan için geçerlidir:

Komutanın suçun doğrudan faili olması,

Komutanın suçun işlenmesini emretmiş olması,

Komutanın suça iştirak etmiş olması.

Son aylarda Gazze sakinlerine yeterli insani yardım ulaştırılmasının engellenmesinde rol oynayan İsrail Savunma Kuvvetleri (IDF) ve devlet kurumlarındaki üst düzey yetkililerin sayısı oldukça fazladır ve bunların birçoğunun eylemlerinin ve sonuçlarının farkında olduğu varsayılmaktadır.

Sahadaki güçlerin, hayatta kalmak için gerekli unsurların yaygın biçimde yok edildiğinin farkında olduklarına dair kanıtlardan biri, Sivil İdare Başkan Yardımcısı Albay Yogev Bar-Şeshet'in Gazze Şeridi içinden verdiği bir televizyon röportajında yaptığı şu açıklamada görülebilir:

“İnsanlarımıza zarar vermenin bir faydası yok. Mesaj bu. Orada hiçbir şey kalmadı. Buraya geri dönenler, eğer sonrasında geri dönerlerse, yanmış bir toprak bulacaklar. Ev yok. Tarım yok. Gelecekleri yok.”

Sonuç

“Hamasi katillerine karşı yürütülen mevcut savaş, nesiller boyunca süregelen ulusal direncimizin hikâyesindeki bir başka bölümdür. Amalek'in sana ne yaptığını hatırla.”

Binyamin Netanyahu, 3 Kasım 2023 tarihinde İsrail askerlerine gönderdiği mesajda bu ifadeleri kullandı. Bu, İsrail eğitim sisteminden geçmiş herkesin anlayacağı bir göndermeydi; saldırıya, kadınlar ve çocuklar da dâhil olmak üzere o halkın bütün hatırasını yok edecek şekilde karşılık verilmesi anlamına geliyordu.

Hamas'a karşı verilen mücadelenin Amalek'e karşı yürütülen savaşla kıyaslanması hâlinde çıkarılacak sonuç açıktır: Emir, Gazze'nin yok edilmesidir.

İsrail yedi aydır bu anlayışla hareket etmekte ve bunda da başarılı olmaktadır: Moloz yığınına dönmüş şehirler, akıl almaz sayıda ölüm, işlevsiz hâle gelmiş bir sağlık sistemi ve belirsiz bir gelecek.

Hamas'ın 7 Ekim'de işlediği suçlara duyulan intikam arzusu tarafından yönlendirilen İsrail'in tutumu, en temel ahlaki ölçüleri göz ardı etmekte ve uluslararası hukuk kapsamındaki yükümlülüklerini ağır biçimde ihlal etmektedir.

İsrail'in başvurduğu çok sayıdaki kabul edilemez uygulama arasında, Gazze nüfusunu aç bırakması özellikle dehşet vericidir. İsrail aylar boyunca tam bir abluka politikası izlemiş, tarım ve balıkçılık yoluyla yerel gıda üretimi imkânını tamamen yok etmiş ve yardımların ulaştırılmasını kısıtlamıştır. Bu politikanın sonucu milyonlarca aç insandır. Son aylarda Gazze Şeridi'nde ortaya çıkan ağır açlık, kaderin bir sonucu değil; İsrail'in kasıtlı ve bilinçli bir politikasının ürünüdür. Bu politika, savaşın en başından itibaren, savaş kabinesinin bir üyesi de dâhil olmak üzere karar vericiler tarafından açıkça ifade edilmiştir.

İsrail, Gazze'ye yıllardır uyguladığı abluka süresince Gazze sakinlerinin hayatta kalabilmek için ne kadar gıdaya ihtiyaç duyduğunu incelemiştir. Bu amaçla matematiksel formüller geliştirmiş ve kalori tabloları hazırlamıştır. Bu da İsrail'in savaşa, Gazze nüfusunun ihtiyaçları hakkında son derece

kapsamlı bir bilgi birikimiyle girdiği ve onları bu ihtiyaçlardan mahrum bırakma yönünde bilinçli bir tercih yaptığı anlamına gelmektedir.

Yüz binlerce insanı açlığa sürüklemek ve açlığı bir savaş yöntemi olarak kullanmak, tam bir insanlıktan çıkarma anlayışını gerektirir. Ne yazık ki Filistinlilerin İsrail toplumunun gözündeki insanlıktan çıkarılması son aylarda hız kazanmıştır. Bu politikanın yıkıcı sonuçlarının ve bu kararları alan siyasetçilerin ve bunları uygulamakla sorumlu askerî komutanların kişisel sorumluluğunun vurgulanmasının, İsrail'in aslında açık olması gereken şu gerçeği anlamasına yol açacağını umuyoruz:

Açlık hiçbir zaman bir savaş yöntemi olarak kullanılamaz. Bir nüfusu aç bırakmak bir suçtur. Son aylarda İsrail'in eylemleriyle ortaya çıkan ahlaki leke ve cezai sorumluluk ortadan kaldırılamaz.

Bu belgede yer alan tam tanıklıklar ve Gazze Şeridi'nden diğer tanıklıklar için B'Tselem'in internet sitesindeki "Voices from Gaza" (Gazze'den Sesler) bloguna bakınız.

Dikkat: Uluslararası fon alımını sadakatsizlikle eşitlemeye çalışan İsrail yasasına uygun olarak belirtmek gerekir ki, geçen yıl B'Tselem'in finansmanının %50'den fazlası yabancı devlet kuruluşlarından sağlanmıştır. Bunların listesi İsrail Dernekler Sicili'nin internet sitesinde (ve başka kaynaklarda) yer almaktadır. Bununla birlikte, apartheid ve işgal rejiminin ortadan kaldırılması ile insan haklarının korunmasına olan bağlılığımızı sürdürmekteyiz.